

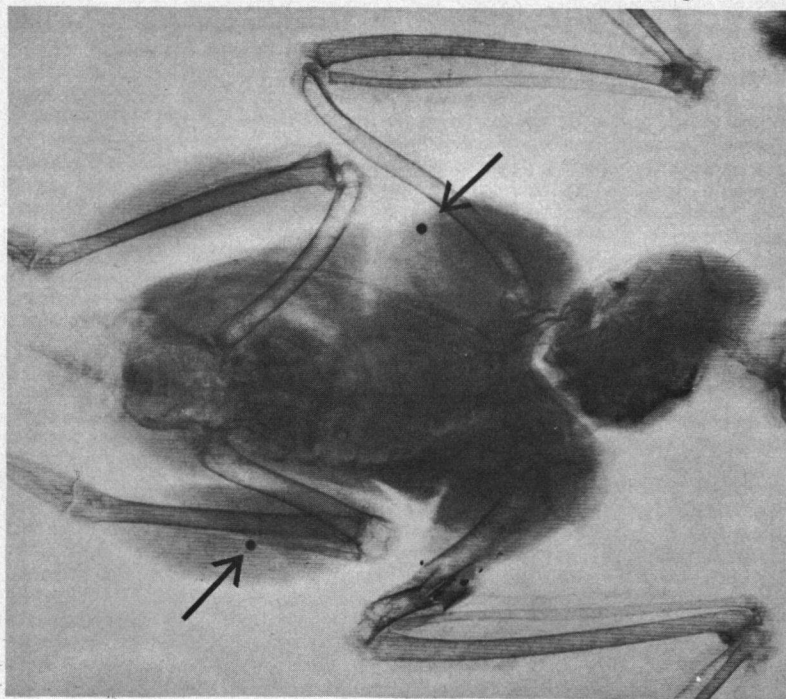
Wereldconferentie over de bescherming van roofvogels en uilen te Wenen

K. W. L. Bezemer, P. F. M. Opdam, P. Fuchs en J. Wattel

Deze belangrijke internationale Conferentie, georganiseerd door de International Council for Bird Preservation (ICBP), vond van 30 september tot 4 oktober 1975 te Wenen plaats. De bijeenkomst kan men zien als een vervolg van de Europese Werkconferentie over roofvogels en uilen, die van 10-12 april 1964 in Caen (Frankrijk) werd gehouden (Het Vogeljaar 12: 283-301, 1964). Terwijl hieraan 10 Europese landen deelnamen was de Weense Conferentie veelomvattender, met ruim 90 afgevaardigden uit 19 landen, waaronder Canada, de Verenigde Staten en Kenya. Andere landen wél op deze bijeenkomst vertegenwoordigd, doch niet in Caen waren: Denemarken, Finland, Griekenland, Italië, Noorwegen en Tsjecho-Slowakije. Helaas waren te Wenen geen deelnemers uit Azië, Australië en Latijns Amerika. In 1970 was de ICBP World Working Group on Birds of Prey gevormd, die het initiatief nam tot het houden van deze nieuwe conferentie. Steun werd daarbij verleend door de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN), het United Nations Environment Programme (UNEP), het Wereld Natuur Fonds (WWF), de Internationale Jachtraad (CIC), het Internationaal Valkeniersverbond, de Europese Commissie van de EEG en de Raad van Europa. De algehele leiding der conferentie lag in de handen van prof. dr. K. Curry-Lindahl, diegeen die elf jaar geleden de bijeenkomst te Caen opende met een uitstekende voordracht over de oecologische functie van roofvogels. De Nederlandse delegatie bestond, uit de auteurs van dit artikel. Ook ir. J. S. Terpstra van de Europese Commissie van de EEG en dr. M. F. I. J. Bijleveld (WWF) waren in Wenen aanwezig.

De conferentie begon met een algemeen overzicht van de voornaamste gevaren die de roofvogels allerwegen bedreigen, waarbij zowel vogelbeschermers als jagers en valkeniers aan het woord waren. Dit onderwerp kwam op de laatste dag nog uitvoeriger ter sprake (zie hieronder).

Vervolgens kwamen de regionale en nationale rapporten over de roofvogelstand aan de orde. Fuchs rapporteerde over de Nederlandse situatie, welke parallellen vertoont met die in enkele nabuurlanden, waar eveneens de populaties van verschillende roofvogels lichte

In Nederland werden bij 25% van de door preparateurs opgezette Bulzerds hagelkorrels aangetroffen. Röntgenfoto van een Bulzerd afkomstig uit Nederland met twee hagelkorrels. Foto: Kliniek voor kleine huisdieren, Utrecht.

stijgingen te zien geven. Deze zijn deels een gevolg van de gelukkig steeds verder gaande beperking in het gebruik van persistente bestrijdingsmiddelen. Ook zijn uitbreiding van de wettelijke bescherming en verminderd afschot van belang, o.m. in Spanje, Frankrijk en Noorwegen, die lang een 'slechte naam' hadden. Daarnaast geven helaas enkele soorten nog steeds reden tot grote bezorgdheid, met name Slechtvalk, Zeearend, Visarend en Grauwe Kiekendief (deze laatste gaat ook in Nederland achteruit). De Sperwer toont nauwelijks tekenen van herstel; voor deze soort werd uit Frankrijk opvallende achteruitgang gemeld. In Italië, Malta en Griekenland, maar ook in andere landen worden overigens toch nog steeds veel roofvogels geschoten. In Finland, waar Havik en Sperwer onbeschermd zijn, worden jaarlijks 3-5000 roofvogels als 'Havik' geschoten. In Nederland werden bij 25% van de door preparateurs opgezette Buizerds hagelkorrels gevonden, hetgeen er op wijst dat op deze vogels is geschoten (waarschijnlijk meestal zonder ze dodelijk te treffen).

Uit Denemarken werd gemeld, dat het bezit van opgezette roofvogels daar zeer populair is. Preparateurs zouden zelfs uit andere landen legaal of illegaal gedode roofvogels invoeren om aan de vraag te voldoen. Dit probleem is helaas ook in andere landen, waaronder Nederland, actueel. In Duitsland, maar ook elders, bevinden zich bovendien veel roofvogels in gevangenschap. Alleen in het bondsland Baden-Württemberg werden er onlangs meer dan 500 geregistreerd, waaronder talrijke exemplaren van zeer bedreigde soorten zoals Slechtvalk, Zeearend en Keizerarend. Voor de hele Bondsrepubliek wordt hun aantal op 5000 geschat. Ook de handel in levende roofvogels en hun eieren moet thans als een ernstige bedreiging voor het voortbestaan van vele soorten worden beschouwd. In Zweden, Duitsland en Groot-Brittannië worden, zoals bekend, de nesten van sommige bedreigde soorten daarom dag en nacht bewaakt. Vanuit Spanje en Italië werd gemeld, dat plaatselijk soms veel roofvogels het slachtoffer worden van campagnes tegen vossen en wolven, waarbij met strychnine vergiftigd aas wordt gebruikt. Hiervan hebben vooral gieren te lijden, die door de introductie van moderne hygiëne toch al uit de meeste Europese landen waren verdwenen. Een overal merkbare en groeiende bedreiging van de roofvogels vormt een verstoring van broedgebieden door de recreatie.

In Noord-Amerika bleken voor een belangrijk deel de zelfde problemen te bestaan als in Europa. In de tropen vormt biotoop-verniëting de belangrijkste bedreiging voor de roofvogels, vooral voor soorten die gebonden zijn aan tropisch regenwoud. Gegevens over de invloed van een nog toenemende toepassing van de in de 'ontwikkelde' wereld geproduceerde, en aldaar verboden, goedkope bestrijdingsmiddelen (b.v. DDT) ontbreken nagenoeg geheel. Dr. Leslie Brown uit Kenya kon een optimistisch geluid laten horen over Oost-Afrika, waar de situatie gunstiger is dan in Europa en Noord-Amerika.

Op de tweede dag werd gesproken over beheersmaatregelen in het belang van bedreigde soorten. Beheer van roofvogelpopulaties omvat een breed scala van maatregelen. Deze kunnen beperkt blijven tot het in stand houden van optimale biotopen, doch zich ook richten op het wegnemen van beperkende factoren, zoals het aanbieden van nestplaatsen in gebieden waar nestgelegenheid schaars is. In Alberta (Canada) heeft men door het maken van holten in de steile oevers van rivieren de populatie van de Prairievalk kunnen opvoeren. Beheer kan eveneens trachten de natuurlijke produktiviteit te verhogen, bijvoorbeeld door eieren weg te nemen en aan 'pleegouders' aan te bieden, terwijl het paar, dat men heeft 'berooft' opnieuw legt. Als uiterste noodmaatregel kan men trachten een direct met uitsterven bedreigde soort door kweken in gevangenschap te behouden. Dit wordt thans geprobeerd met de vrijwel uitgestorven Torenvalk van het eiland Mauritius (*Falco punctatus*) en met de Slechtvalk in Zweden en Noord-Amerika. Dr. Stanley Temple, die een belangrijk aandeel heeft in deze kweek-projecten, stelde echter nadrukkelijk dat kweken in gevangenschap als beheersmaatregel niet moet worden toegepast wanneer er nog andere mogelijkheden tot herstel van de natuurlijke populatie aanwezig zijn. Voor de Havik bijvoorbeeld is het niet zinvol.

De derde conferentiedag werd begonnen met een plenaire discussie over de vraag hoe een halt kan worden toegeroepen aan de drie voornaamste bedreigingen van de roofvogels, te weten: vernietiging van biotopen, belasting met persistente vergiften en directe destructie. De eerste twee gevaren zijn alleen terug te dringen door een algemene, op natuurbehoud gerichte milieu-politiek. Directe destructie (afschot, uithalen van nesten, handel in levende roofvogels) kan bestreden worden door goede wetgeving en degelijk toezicht op de naleving der bepalingen. Zulke maatregelen zullen slechts effectief zijn als de houding van het publiek tegenover roofvogels positief is. De gemiddelde burger moet de oecologische, ethische en esthetische waarde van de roofvogels gaan beseffen. Daarenboven moet de houding van die groepen, die traditioneel een voortdurende vernietigingsoorlog tegen de roofvogels hebben gevoerd, fundamenteel veranderen. Monsieur F. Edmond-Blanc, vertegenwoordiger van de Internationale Jachtraad, wees er in zijn toespraak bij de opening van de conferentie op, dat er in de jagerswereld, met name bij hen die daar leiding geven, een kentering waarneembaar is. Toch is er nog zeer veel te doen op dit gebied en de natuurbeschermingsorganisaties zouden volgens Peter Conder, directeur van de Royal Society for the Protection

of Birds, onderwijsdeskundigen en experts op het gebied van de massa-media moeten inschakelen om het publiek met hun boodschap te bereiken. In dit verband is vermeldenswaard dat tijdens de conferentie voortreffelijke televisie-films werden vertoond uit de Verenigde Staten en, enigszins verrassend, Spanje, die worden gebruikt om begrip en waardering voor roofvogels op te wekken. Kopieën van de prachtige Spaanse film over gieren werden reeds aan Duitsland, Rusland en de Verenigde Staten verstrekt.

De toenemende belangstelling voor roofvogels heeft als bedenkelijk nevenverschijnsel een ongezone groei van met name de niet-weidgerechte valkerij te zien gegeven. Valkeniers kunnen, zoals door de vertegenwoordiger van het Internationaal Valkeniersverbond, de Engelsman T. M. Jack, werd betoogd, een rol spelen bij de bescherming van roofvogels, onder andere door revalidatie en het introduceren van in gevangenschap gekweekte dieren in de natuur. Een te sterke groei van hun aantal is echter beslist ongewenst. Bovendien komt een veelvoud van het aantal door weidelijke valkeniers gehouden roofvogels in handen van kooivogelhouders, would-be valkeniers en eigenaars van commerciële show-collecties. Voor een grote valk worden soms fabelachtige bedragen betaald. Dit leidt er toe dat sommigen deze soorten uitsluitend voor geldelijk gewin in gevangenschap trachten te kweken. Vooral in West-Duitsland schijnt dit op enige schaal voor te komen. Het in de hand houden van de ontwikkelingen wordt in dat land bemoeilijkt door een vrijwel volledige breuk tussen vogelbeschermers en valkeniers. Beide groepen waren op de conferentie aanwezig. Een min of meer verwachte confrontatie bleef gelukkig uit en ook de aanwezige Duitse valkeniers konden zich verenigen met een door de Engelse valkeniers en onze delegatie voorgestelde resolutie, waarin op een streng vergunningstelsel voor roofvogels in gevangenschap wordt aangedrongen.

De conferentie werd afgesloten met het aannemen van meer dan 25 resoluties. Hierin worden de resultaten der uitvoerige rapporten en discussies samengevat in de vorm van dringende verzoeken en aanbevelingen, bestemd voor de betrokken regeringen, autoriteiten en organisaties. Alle resoluties zullen, tegelijk met de talrijke waardevolle rapporten en het officieel verslag van de conferentie, zo spoedig mogelijk in boekvorm worden gepubliceerd. Vóór en na de conferentie vond een eendaagse excursie plaats. Op de eerste, naar het berggebied van Rax, werden helaas geen Steenarenden gezien, zoals gehoopt, maar konden wel enkele horstplaatsen worden getoond. Die naar de Neusiedlersee leverde als ornithologisch hoogtepunt op het waarnemen van eerst minstens 12 en wat later nog eens minstens 15 Grote Trappen.

Zulke excursies zijn echter voornamelijk van belang omdat ze in staat stellen met elkaar op ongedwongen wijze over allerlei kwesties wat diepgaander van gedachten te wisselen. Dat was eveneens mogelijk tijdens informele gesprekken 'in de wandelgangen'. Zo vernam Bezemer dat in Oostenrijk zelf de roofvogels nog steeds vooral bedreigd worden... door de jagers. In 1972 werden er minstens 14.000 roofvogels door hen gedood, zoals de Oostenrijkse jagersvereniging in haar orgaan publiceerde (daarna werden voorzichtigheidshalve geen cijfers meer bekend gemaakt). Onze gastheren-vogelbeschermers zaten erig over het probleem in en vroegen internationale steun om aan deze misstanden een eind te maken.

● K. W. L. Bezemer, Groot Hoefijzerlaan 67, Wassenaar, P. F. M. Opdam, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Kasteel Broekhuizen, Leersum (U.), drs. P. Fuchs, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Kemperbergerweg 11, Arnhem en dr. J. Wattel, Instituut voor Taxonomische Zoölogie, Zoölogisch Museum, Plantage Middenlaan 53, Amsterdam C.

Op speciaal verzoek van één der auteurs werd het woord 'roofvogels' niet gewijzigd in 'stootvogels' of 'grijpvogels'.

De Grote Lijster en Kramsvogel in Vlaanderen beschermd en in Wallonië vogelvrij

Wanneer we in het Belgisch staatsblad van 14 augustus 1975 het Ministerieel besluit van 8 augustus 1975 met betrekking tot de opening en sluiting datum der jacht onder rubriek 'Jacht op klein wild' lezen, moet elke rechtgeaarde Vlaamse vogelliefhebber of jager getroffen zijn door deze beslissing. De Grote Lijsters en Kramsvogels moeten in Vlaanderen beschermd worden en in Wallonië mogen zij afgeschoten worden van 15 oktober tot en met 15 november 1975.

Zijn de Vlaamse Minister van Landbouw, de heer Lavens, en de Staatssecretaris de heer Pons ingegaan op de eisen van de Waalse Gewestraad, waarom?

Vlaamse vogelliefhebbers en jagers: Heeft het nog zin dat er in Vlaanderen over bescherming van vogels gesproken wordt, wanneer zij in Wallonië mogen worden afgeschoten of wordt het Vlaamse land misschien aangezien als kweekreservaat voor wild en gevogelte, dat later dan mag neergeschoten worden in het franssprekend gedeelte van België (Waals Gewest)?

Waar zijn nu de hardlopers van vroeger, die zo tegen de vogelvangst geroepen en geschreven hebben? Nu hoort of ziet men niets in de kranten of vlugschriften van protesten tegen deze beslissing het afschieten van Grote Lijsters en Kramsvogels.

Dit schreef de heer Remi Ceuleers uit Herentals in 'De Witte Spreuwen' van oktober 1975 (pag. 628), het blad van de Belgische vogelvangsters.